

10. SINIF COĞRAFYA · 1. ÜNİTE

COĞRAFYANIN DOĞASI

1.1. Coğrafi Bakış · 1-2. haftalar

2026-2027 Eğitim ve Öğretim Yılı

Görseller: 10. Sınıf Coğrafya Ders Kitabı, s. 17

Bu ünitede neler öğreneceğiz?

1. ÜNİTE

1. hafta · s. 16-19

Coğrafi bakış ve Marmara Gölü'nün yeri

COĞ.10.1.1 · a) b)

Başlarken şiiri · dört görsel · coğrafi bakışın bileşenleri ve yedi sorusu · Soho 1854 · Marmara Gölü'nün konumu, oluşumu ve katkıları

2. hafta · s. 20-27

Değişim, etkiler ve makale

COĞ.10.1.1 · c) ç)

Göl alanı ve hacim grafikleri · su bütçesi · kurumanın etkileri · makale yazma ve öz değerlendirme · ünite sonu sorular

COĞ.10.1.1 Örnek olay, olgu ve/veya mekânı coğrafyanın temel kavramları ile ilişkilendirebilme

Kitap: Bu ünitede sizden coğrafyanın konum, zaman, mekân, hareket, bölge, sürdürülebilirlik gibi temel kavramları çerçevesinde örnek olay, olgu veya mekândan yararlanarak coğrafi bakış açısı kazanabilmeniz beklenmektedir.

Ünitede sizden beklenenler

1

Verilen etkinlikteki açık uçlu soruları cevaplamanız

1-2. hafta · s. 18-22

2

Üniteyle ilgili performans görevini yaparak öz değerlendirme formunu doldurmanız

2. hafta · s. 22-24

3

Ölçme ve değerlendirme sorularını cevaplamanız

2. hafta ve ev · s. 25-27

…istenmektedir. (Ders kitabı, ünite açılışı)

Anahtar kavramlar

coğrafi bakış

- konum
- mekân
- zaman
- hareket
- dağılış
- değişim

Bu ünitenin sorusu: Bir olayı ya da mekânı coğrafyacı gibi nasıl incelerim?

1. HAFTA

Coğrafi Bakış

1

14-18 Eylül 2026

ÖĞRENME ÇIKTISI · COĞ.10.1.1

Örnek olay, olgu ve/veya mekânı coğrafyanın temel kavramları ile ilişkilendirebilme

Süreç bileşenleri

a) Örnek olay, olgu ve/veya mekânın harita üzerindeki konumunu algılar.

b) Örnek olay, olgu ve/veya mekânın temel coğrafi koşullarını tanımlar.

Bugünün yolu

1. HAFTA

1

Şiirdeki mekân

Ön değerlendirme · s. 16

2

Dört görsel

Konuya Başlarken · s. 17

3

Coğrafi bakış

Bileşenler · yedi soru · s. 17

4

Marmara Gölü

Grup etkinliği · s. 18-19

5

Makale hazırlığı

Çıkış kartı · s. 22

Bu derste birlikte

1. HAFTA

80 dakika

Haftada iki ders saati tek blok; ortada kısa geçiş.

Söz hakkı

İsim kartıyla; önce yaz, sonra söyle.

Telefon yok

Dijital işler etkileşimli tahtada ve okulun bilgisayarlarında.

8 grup

4-5 kişi; sözcü, yazıcı, zaman, veri okuyucu, kontrolcü.

Başlarken: Anadolu Sevgisi

Sen bizim dağları bilmezsin gülüm,
Hele boz dumanlar çekilsin de gör.
Her haftası bayram, her günü düğün;
Hele yaylalara çıkılsın da gör.

Bilmezsin ovalar nasıldır bizde;
Kağnılar yollarda yoncalar dizde...
Saydıklarım damla değil denizde,
Hele bir ekinler ekilsin de gör.

Görmedin sen bizim mavi suları,
Karlar eriyince kırar yuları...
Köpük olur beyaz, sel olur sarı;
Hele taştan taşa dökülsün de gör.

Sen bizim köyleri görmedin ki hiç...
Yolları toz, çamur, evleri kerpiç
O kirli kabukta o en temiz iç;
Hele bir yakından bakılsın da gör.

Anlamaz, bilmezsin sen bizim halkı;
Sevgiyi bulasın yakına gel ki...
Kalıplar gerçeği göstermez belki,
Gönül perdeleri sökülsün de gör.

Abdurrahim KARAKOÇ

Hasan Dağı (Aksaray)

Manavgat Şelalesi (Antalya)

Şirince Köyü (İzmir)

Ön değerlendirme yaprağı

SINAV DEĞİL

A	Şiirdeki mekânsal ögelerin altını çiz: dağ, ova, su…	3 dk
B	Yedi kavramın her birine günlük hayattan bir örnek yaz: coğrafi bakış, konum, mekân, zaman, hareket, dağılış, değişim.	4 dk
C	Her kavram için işaretle: biliyorum · duydum · bilmiyorum.	1 dk

Başlarken — 1

SORU 1

Okuduğunuz şiirde şair hangi mekânsal ögelere yer vermiştir?

Başlarken — 1 — Örnek cevap

CEVAP

Okuduğunuz şiirde şair hangi mekânsal ögelere yer vermiştir?

Örnek cevap

- Doğal ögeler: dağlar ve boz dumanlar, yaylalar, ovalar, mavi sular, karlar ve kar erimesiyle gelen sel, taştan taşa dökülen su.
- Beşerî ögeler: kağnılı yollar, yoncalar ve ekinler, köyler, toz-çamur yollar, kerpiç evler; bayram ve düğünler, halk.

Başlarken — 2

SORU 2

Şiirde geçen mekânsal ögelerden hangileri coğrafya biliminin hangi bölümleriyle ilişkilendirilebilir?

Başlarken — 2 — Örnek cevap

CEVAP

Şiirde geçen mekânsal ögelerden hangileri coğrafya biliminin hangi bölümleriyle ilişkilendirilebilir?

Örnek cevap

- Fiziki coğrafya: dağ, ova, yayla → jeomorfoloji · su, sel, kar erimesi → hidrografya · duman, kar → klimatoloji · yonca → biyocoğrafya
- Beşerî coğrafya: ekin ekme, kağnı yolu → ekonomik coğrafya · köy, kerpiç ev → yerleşme coğrafyası · yayla, bayram, düğün → kültürel coğrafya · halk → nüfus ve sosyal coğrafya

Başlarken — 3

SORU 3

Edebî metinlerde coğrafi kavramların kullanılması, coğrafya öğrenimine nasıl bir katkı sağlar?

Başlarken — 3 — Örnek cevap

CEVAP

Edebî metinlerde coğrafi kavramların kullanılması, coğrafya öğrenimine nasıl bir katkı sağlar?

Örnek cevap

- Mekânı yaşanmış bir deneyim olarak anlatır; kavramlar duygu ve görüntüyle birleşince akılda kalır.
- Yer ve mekân algısını güçlendirir; bir yörenin doğasını ve kültürünü birlikte fark ettirir.
- Yurt sevgisini besler: 'Hele bir yakından bakılsın da gör.'

Konuya Başlarken: insan, mekân, zaman

İKİLİ · 2 dk

1

Enerji üretimi (Keban Barajı-Elâzığ)

2

Tarımsal faaliyet (Muğla)

3

Ulaşım (Varda Köprüsü-Adana)

4

Turizm (Konyaaltı Plajı-Antalya)

1. İnsanların günlük hayatında etkileşim hâlinde olduğu coğrafi unsurların mekânsal özellikleri hakkında neler söylenebilir?

2. Görsellerdeki mekânsal unsurlarda zaman içinde insan faaliyetlerine bağlı olarak nasıl bir değişim yaşanmıştır?

3. Görsellerde verilen mekânsal unsurlardaki değişimden yola çıkarak insan-mekân-zaman ilişkisine yönelik neler söylenebilir?

Konuya Başlarken — Örnek cevap (1-2)

CEVAP

Görsel	Mekânsal özellik (1. soru)	Zamanla değişim (2. soru)
1 Keban Barajı	Akarsu vadisi, akan suyun gücü	Vadi baraj gölüne dönüştü; elektrik üretiliyor
2 Muğla	Düz ve sulanabilir arazi, uygun iklim	Arazi tarlaya çevrildi; ürün yetiştiriliyor
3 Varda Köprüsü	Derin ve dar vadi, engebeli arazi	Vadinin üzerinden demiryolu köprüsüyle bağlantı kuruldu
4 Konyaaltı	Kumsal, sıcak kıyı, deniz	Kıyı turizm alanına dönüştü; tesisler ve yerleşme arttı

Konuya Başlarken — Örnek cevap (3)

CEVAP

Örnek cevap

Mekânın özellikleri (vadi, düz arazi, kıyı) insanın orada ne yapacağını yönlendirir.

İnsan da ihtiyacına göre mekânı değiştirir: baraj, tarla, köprü, turizm alanı.

Bu karşılıklı ilişki zaman içinde sürer; aynı mekân yıllar içinde bambaşka görünebilir.

1.1. Coğrafi Bakış

TANIM

COĞRAFİ BAKIŞ

Coğrafi bakış; coğrafi olay ve olguları mekânsal bağlamda ele almayı ve bu olayların dağılımını, nedenlerini ve sonuçlarını farklı boyutlarda (yerel, bölgesel, küresel) değerlendirmeyi gerektiren bir bakış açısıdır.

yerel	bölgesel	küresel
göl ve çevresi	*havza, ülke*	*dünya*

Coğrafi bakış mekânı yalnızca fiziksel bir alan olarak değil ilişkiler, süreçler ve örüntüler bütünü olarak ele alır.

Coğrafi bakışın üç sorusu

NEREDE?

NEDEN ORADA?

NASIL?

Coğrafi bakış; dünyayı “nerede, neden orada ve nasıl” sorularıyla anlamaya çalışan, mekânı merkeze alan ve insan-doğa ilişkisini bütüncül bir şekilde inceleyen coğrafya disiplinine özgü bilimsel bir perspektiftir.

Coğrafi bakışın bileşenleri

Mekânsal düşünme	Ölçek bilinci	Yer ve mekân algısı	İnsan-çevre etkileşimi	Coğrafi bağlantılar
Bir şeyin nerede olduğunu ve neden orada olduğunu düşünmek	Olayı yerel, bölgesel, küresel boyutta görmek	Bir yeri özellikleriyle tanımak	İnsan doğayı, doğa insanı nasıl etkiliyor?	Yerler arasındaki ilişkiler

Bu bileşenler; bireylerin bir olay ya da olguyu anlama, çözümleme ve analiz yapabilmesi için gerek duyduğu mekân okuryazarlığının temelini oluşturur.

Coğrafyanın temel kavramları

KAVRAMLAR

konum | zaman | mekân | hareket | bölge | sürdürülebilirlik

KONUM (kitabın sözlüğü)

Yeryüzünde bulunan herhangi bir alanın, enlem ve boylamlarıyla belirtilen yeri ya da bir yerin denizden uzaklığı, yüksekliği, ekonomik bölgeler ve ülkeler arasındaki yeri.

Diğer kavramları bugün bir gölün öyküsünde kullanarak öğreneceğiz: gölün yeri (konum), göl ve çevresi (mekân), yıllar içindeki öyküsü (zaman), kanallarla taşınan su (hareket), çevresindeki yerleşmeler (dağılış), küçülmesi (değişim).

Coğrafyacı gibi sor: yedi soru

YEDİ SORU

1. Ne?
2. Nerede?
3. Ne zaman?
4. Neden orada?
5. Neden önemli?
6. Bulunduğu ortamın özellikleri neler?
7. Doğal ve beşerî ortamlarla nasıl bir ilişkisi var?

Bir salgına coğrafi bakış: Londra, 1854

ÖRNEK OLAY

1854'te Londra'nın Soho bölgesinde can kayıplarına neden olan kolera salgınına yönelik bir saha araştırması yapılmıştır. Bu olayı yedi soruyla inceleyelim: ne, nerede, ne zaman, neden orada, neden önemli, ortamın özellikleri, ilişkisi?

Bir salgına coğrafi bakış: Londra, 1854 — Örnek cevap

CEVAP

1854'te Londra'nın Soho bölgesinde can kayıplarına neden olan kolera salgınına yönelik bir saha araştırması yapılmıştır. Bu olayı yedi soruyla inceleyelim: ne, nerede, ne zaman, neden orada, neden önemli, ortamın özellikleri, ilişkisi?

Örnek cevap

- Ne? Kolera salgını · Nerede? Londra, Soho · Ne zaman? 1854
- Neden orada? içme suyu kuyularında bulunan mikroorganizmaların salgına neden olabilecek en önemli faktör olabileceği sonucuna varılmıştır
- Neden önemli? Can kayıpları · Ortam: can kayıplarının yaşandığı alanların doğal ve beşerî özellikleri irdelenmiş
- İlişki: kuyunun kullanımı durdurulmuştur → kolera salgınının yayılmasının ve can kayıplarının artmasının önüne geçilmiştir

Coğrafi bakış dünyayı hangi sorularla anlamaya çalışır?

A Ne kadar, kim ve hangi yıl?

B Nerede, neden orada ve nasıl?

C Kaç kişi, ne zaman ve niçin?

D Hangi ülke, hangi kıta ve hangi okyanus?

E Ne zaman, kim tarafından ve nasıl?

Bilgimizi Yoklayalım — Cevap

YOKLAMA 1

Coğrafi bakış dünyayı hangi sorularla anlamaya çalışır?

A Ne kadar, kim ve hangi yıl?

B Nerede, neden orada ve nasıl?

C Kaç kişi, ne zaman ve niçin?

D Hangi ülke, hangi kıta ve hangi okyanus?

E Ne zaman, kim tarafından ve nasıl?

Kitap s. 17: coğrafi bakış dünyayı “nerede, neden orada ve nasıl” sorularıyla anlamaya çalışır.

Gruplara geçiş: görevlerimiz

8 GRUP

SÖZCÜ	YAZICI	ZAMAN VE MALZEME	HARİTA / VERİ OKUYUCU	KONTROLCÜ
Grubun cevabını sınıfla paylaşır.	Ortak cevabı yazar, tabloyu doldurur.	Süreyi izler, 2 dk kala uyarır; malzemeyi alır, teslim eder.	Haritayı, tabloyu ve grafiği okur, gösterir.	Yazımı, kaynağı ve doğruluğu denetler.

Bugünkü görev: Marmara Gölü'nü yedi soruyla incelemek (s. 18-19).

- Grupta “30 cm sesi” · söz hakkı isim kartıyla · farklı görüşlere saygı

Etkinlik: Marmara Gölü'nde Yaşanan Kuruma

GRUP · 40 dk

Amaç: Yaşanan olayın mekâna olan etkilerini coğrafyanın temel kavramlarıyla ilişkilendirebilme

1. Adım

Sınıfta öğrenci sayısına göre öğretmen rehberliğinde heterojen gruplar oluşturunuz.

2. Adım

Marmara Gölü'nde yaşanan kuruma ve etkileriyle ilgili örnek olaya ait verileri inceleyerek verilen soruların cevapları hakkındaki görüşlerinizi grup arkadaşlarınızla paylaşınız.

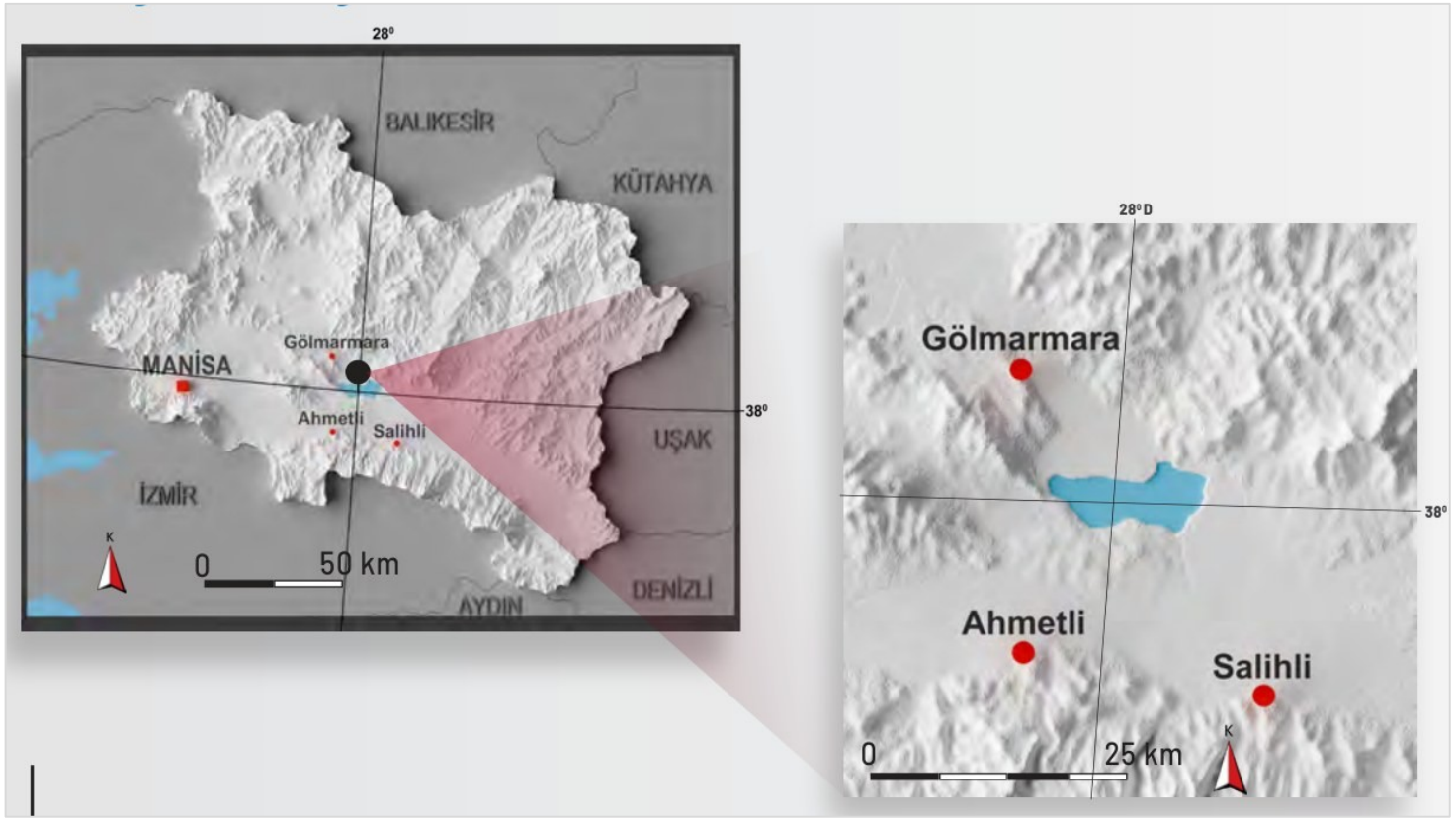
Bu hafta

Konum ve coğrafi özellik · sağladığı katkılar (s. 18-19) → yedi soru tablosu

16 dk

Marmara Gölü nerede?

KONUM

Marmara Gölü; Manisa ili sınırları içinde Salihli, Gölmarmara ve Ahmetli ilçeleri arasında yer alır.

Gölün derinliği 3-4 metre, denizden yüksekliği ise 74 metredir.

Atlasta bulalım: Manisa · Gediz Nehri · Gölmarmara

Göl neden orada? Alüvyon set gölü

OLUŞUM

Gediz Nehri
alüvyon taşır

→

Alüvyon birikir
set oluşur

→

Setin arkası
sular toplanır

Gediz Nehri'nin taşıdığı alüvyonların birikmesiyle Gediz Havzası içinde oluşan Marmara Gölü, oluşum özelliği bakımından alüvyon set gölüdür.

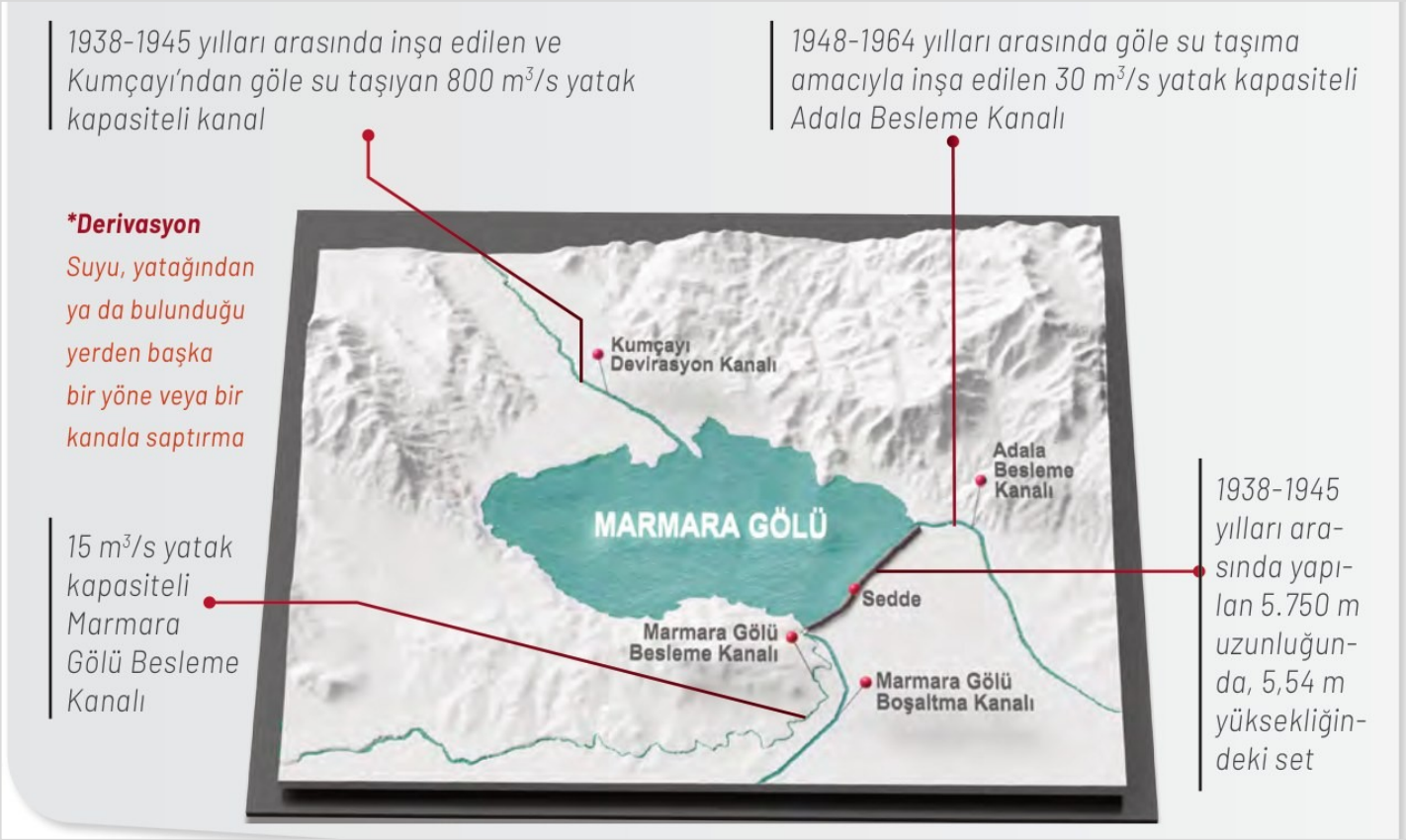
ALÜVYON SET GÖLÜ (sözlük)

Suların, alüvyonlardan meydana gelen bir setin arka tarafında toplanmasıyla oluşan göl.

ALÜVYON (sözlük)

Akarsuların taşıyıp yolu boyunca bıraktığı mil, kil gibi ince taneli öğelerle, kum ve çakıl karışımından oluşan yığın.

Doğal göl, insan eliyle rezervuar

1938-1945 yılları arasında Marmara Gölü'nün doğu ve güneydoğusunda 5.750 metre uzunluğunda ve 5,54 metre yüksekliğinde bir set yapılarak Göl, Gediz Havzası'na su sağlamak amacıyla rezervuar hâline getirilmiştir.

DERİVASYON

Suyu, yatağından ya da bulunduğu yerden başka bir yöne veya bir kanala saptırma

Marmara Gölü neden önemli?

KATKILAR

Tarım

2013 yılı itibarıyla 320 milyon m^3 su toplama kapasitesine sahip bir rezervuar hâline gelen Marmara Gölü, Aşağı Gediz Projesi kapsamında 40.000 hektar tarım alanının sulanmasını sağlamaktadır.

Doğa

Marmara Gölü, 2017 yılında Ulusal Sulak Alan Komitesi tarafından ulusal öneme haiz sulak alan olarak tescil edilmiştir. 162 kuş, 355 bitki türü; tepeli pelikanın üreme alanı.

Geçim

2018 yılı verilerine göre Marmara Gölü, yakın çevresinde bulunan yedi yerleşim alanında yaşayan yaklaşık 2.700 kişi için gelir kaynağı olmuştur.

Grup görevi: Marmara Gölü'nü yedi soruyla incele

GRUP · 16 dk

Soru	Marmara Gölü
Ne?	
Nerede?	
Ne zaman?	
Neden orada?	
Neden önemli?	
Bulunduğu ortamın özellikleri neler?	
Doğal ve beşerî ortamlarla nasıl bir ilişkisi var?	

Yedi soru — Örnek cevap (1-4)

CEVAP

Soru	Marmara Gölü
Ne?	Gediz Havzası'nda alüvyon set gölü olan Marmara Gölü
Nerede?	Manisa'da Salihli, Gölmarmara ve Ahmetli ilçeleri arasında
Ne zaman?	1938-1945 set ve kanallarla rezervuar oldu; 2013'te 320 milyon m^3 kapasite
Neden orada?	Gediz Nehri'nin taşıdığı alüvyonların oluşturduğu setin arkasında sular toplandı

Yedi soru — Örnek cevap (5-7)

CEVAP

Soru	Marmara Gölü
Neden önemli?	40.000 hektar tarım alanı sulanır; ulusal öneme haiz sulak alan; tepeli pelikanın üreme alanı; yaklaşık 2.700 kişiye gelir
Bulunduğu ortamın özellikleri neler?	Sığ (3-4 m), denizden 74 m yükseklikte, ova içinde; çevresi tarım alanı ve yerleşmeler
Doğal ve beşerî ortamlarla nasıl bir ilişkisi var?	Doğal göl set ve kanallarla rezervuara çevrildi; sulama ve balıkçılık gölün suyuna bağlı

Temel kavramlar Marmara Gölü'nde

KAVRAMLAR

konum

Manisa; Salihli-Gölmarmara-Ahmetli arası

mekân

Göl, kıyısındaki yerleşmeler ve tarım alanları

zaman

1938-1945 set → 2013 rezervuar → 2022 kuruma

hareket

Suyun kanallarla göle taşınması ve sulamaya çekilmesi

dağılış

Göl çevresindeki yedi yerleşim alanı

değişim

Göl alanı ve hacmi küçüldü (gelecek hafta)

Bilgimizi Yoklayalım

YOKLAMA 2

Marmara Gölü, oluşum özelliği bakımından hangi göl türüne girer?

A Tektonik göl

B Volkanik göl

C Alüvyon set gölü

D Buzul gölü

E Karstik göl

Bilgimizi Yoklayalım — Cevap

YOKLAMA 2

Marmara Gölü, oluşum özelliği bakımından hangi göl türüne girer?

A Tektonik göl

B Volkanik göl

C **Alüvyon set gölü**

D Buzul gölü

E Karstik göl

Kitap s. 18: Gediz Nehri’nin taşıdığı alüvyonların birikmesiyle oluşan Marmara Gölü bir alüvyon set gölüdür.

Bilgimizi Yoklayalım

YOKLAMA 3

Aşağıdakilerden hangisi kitapta Marmara Gölü'nün sağladığı katkılar arasında yer ALMAZ?

A 40.000 hektar tarım alanını sulaması

B Tepeli pelikanın üreme alanı olması

C Yaklaşık 2.700 kişi için gelir kaynağı olması

D Ulusal öneme haiz sulak alan olması

E Hidroelektrik enerji üretilmesi

Bilgimizi Yoklayalım — Cevap

YOKLAMA 3

Aşağıdakilerden hangisi kitapta Marmara Gölü'nün sağladığı katkılar arasında yer ALMAZ?

A 40.000 hektar tarım alanını sulaması

B Tepeli pelikanın üreme alanı olması

C Yaklaşık 2.700 kişi için gelir kaynağı olması

D Ulusal öneme haiz sulak alan olması

E Hidroelektrik enerji üretilmesi

Kitap s. 19 katkılar: sulama, sulak alan ve biyoçeşitlilik, balıkçılık ve gelir. Enerji üretimi sayılmaz.

Çıkış Kartı

ÇIKIŞ KARTI

Çıkmadan önce kâğıdına yaz:

1. Coğrafi bakış dünyayı hangi sorularla anlamaya çalışır?

2. Marmara Gölü'nün konumunu iki bilgiyle yaz.

3. Coğrafi bakışın bileşenlerinden ikisini yaz.

Gelecek derse hazırlık: makale

MAKALE

Gelecek ders: merak ettiğiniz bir coğrafi olay ya da olguya yönelik coğrafi bakışı yansıtan kısa bir makale/rapor yazmanız beklenmektedir

1. Merak ettiğiniz bir coğrafi olay ya da olguyu belirleyiniz.
2. Belirlediğiniz coğrafi olay ya da olgu hakkında bilgi toplayınız. (okul kütüphanesi, ders kitabı, EBA)
3. Topladığınız bilgileri yazacağınız makaleye göre düzenleyiniz.

Makale konusu nasıl seçilir?

MAKALE

Yakın çevre

Mahallendeki bir değişim: yeni bir yol, kurulan bir site, kaybolan bir dere

Türkiye

Bir göl, baraj, afet ya da göç olayı

Dünya

Ünite sonundaki olaylar: Süveyş Kanalı, Aral Gölü, Meksika Körfezi

İyi konu: yedi soruya cevap verebildiğin konu.

- Nerede olduğunu haritada gösterebiliyor musun?
- Neden orada olduğunu ve neyi etkilediğini araştırabiliyor musun?

Bu hafta evde

BU HAFTA EVDE

- Çalışma kâğıdı Bölüm 1'i (1-6) çöz.
- Makale hazırlığı: konunu seç, bilgi topla, makale planına göre düzenle (s. 22).
- Gelecek hafta topladığın bilgileri ve kitabını getir.

Kaynaklar ve Haklar

KAYNAKÇA

Ders kitabı. Coğrafya 10. Sınıf Ders Kitabı (Ortaöğretim), 2026-2027 baskısı. **Yazarlar:** Alper Soyatlar, Bülent Akça, Mehmet Ekici, Yıldıray Türkmen. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 10141 · Ders Kitapları Dizisi No 2174 · ISBN 978-975-11-8921-9. Slaytlardaki “Kitap s. …” etiketleri bu baskının sayfalarıdır.

Öğretim programı ve etkinlikler. Coğrafya dersi öğretim programı (2026 nüshası): Talim ve Terbiye Kurulunun 23.05.2024 tarihli ve 20 sayılı kararıyla kabul edilen, 13.05.2026 tarihli ve 53 sayılı kararıyla güncellenen program.

Haklar ve lisans. Ders kitabından alınan metin, soru ve görsellerin hakları Millî Eğitim Bakanlığına aittir; eğitim ve öğretim amacıyla, kaynak gösterilerek alıntılanmıştır (5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 34). Sunumun tasarımı, ders akışı, etkinlik kurgusu, örnek cevaplar ve öğretmen notları okulapp.org'un özgün katkısıdır; yalnız bu katkılar CC BY 4.0 lisansıyla paylaşılır. Resmî bir Bakanlık materyali değildir.